

VIDAS RECTAS

Pocs dies després de la brillant actuació en el Teatre Bartrina de la Companyia Palou, debutava en el mateix teatre la de Matilde Moreno, procedent del Cómico, de Madrid.

Debutà amb l'estrena de *Vidas rectas*, de Marcellí Domingo. El nom de l'autor, rodejat de justa fama per la seva activa intervenció en la vida política d'Espanya, prestava a aquesta estrena un interès extraordinari. L'el·legant teatre del carrer Major oferia, amb aquest motiu, l'aspecte de les grans solemnitats.

Vidas rectas és una obra molt discutible. Els que acudiren al teatre pensant, més que en la contemplació d'una obra teatral, en realitzar un acte d'adhesió al capdell, al polític auster, al conductor de pobles, sortiren encantats i aplaudiren frenèticament durant la representació, reclamant a cada final d'acte la presència de l'autor.

Els que, per altra banda, acudiren al teatre fent abstracció de la personalitat de l'autor, per a concentrar llur atenció en la creació artística, quedaren un xic desil·lusionats.

Vidas rectas perteneix al teatre d'idees. En realitat, aquest teatre és el que, en definitiva, pot quedar. El teatre de discreateig, sense la noble finalitat de transcendir a la vida social, no representa més que manifestacions passatgeres que s'apaguen amb la mateixa facilitat amb que sorgeixen. Però les idees, en el teatre, no s'han d'exposar pas com s'exposen en el periòdic, en la conferència, en el mitin; han de sorgir del joc dels acontereiments. Vull dir que la idea ha d'estar continguda en el cas, ha de sorgir de l'espectacle que l'autor ens presenti, sense necessitat de que hagi d'explicar-nos-la a cada moment amb discursos mitinescos.

Vidas rectas peca d'això, de mitinesca. L'obsessió dels discursos en els personatges, esfuma la trama, col·loca els acontereiments en segon terme, i devegades allarga amb excés les escenes, que devenen pesades, monòtones. És aquest, al meu parer, el principal defecte de l'obra de Marcellí Domingo; és poc teatral. S'hi nota una gran inexperiència en l'art de construir comèdies i les figures estan mogudes d'una manera un xic forçada, un xic inhàbil.

L'argument està fonamentalment basat en la realitat. No fora difícil trobar reproduït el cas d'aquells pobres rebassaires en pobles de les nostres muntanyes veïnes. I Sr. Domingo, que ha peregrinat assiduament per aquests pobles, posseeix un profund coneixement de la vida d'aquells desgraciats camperols. Això li ha donat ocasió de crear una sèrie de tipus episòdics, d'una realitat insuperable.

La figura de Màximo no és, com la dels personatges episòdics, observada de la realitat. És una

creació purament subjectiva, que l'autor ha concebut per a que exposés al públic idees de llibertat, i de justícia, i de progrés social. En aquest aspecte la figura està ben traçada. És la figura d'un heroi, noble, impetuós, lluitador, escarnit pels mateixos a qui vol redimir; però un heroi al qual podrien oferir llicions de recursos tàctics infinitat de directors modestíssims de societats obreres. Mes que a Amèrica, en Màximo dona la sensació de que ha estat a Rússia.

La figura débil, psicològicament parlant, és la de Laura Juana. Comprenem el seu gest gallart al acudir a parlamentar amb Màximo; ha guaitat al mon, i te la valentia de donar un pas amb la seguretat de que serà mal judicat per tothom. Comprenem la seva covardia final, deixant-se vèncer per la força d'inèrcia dels prejudicis seculars, més poderosa que l'educació absorbida. Però l'educació, quan menys, havia de prestar-li una certa comprensió de la lluita que entorn d'ella es desencapellava, i aquesta comprensió no es presenta als ulls de l'auditori.

La figura de Laura Juana es la més borrosa, la més desdibuixada de l'obra. Li falta fermesa psicològica.

Estem segurs, no obstant, que el Sr. Domingo, en futures empreses d'aquest ordre, conseguirà recórrer una ruta de perfecció.

En quant als artistes, en conjunt no van agradar-nos. La senyora Moreno no respon a la fama que aquí li concedíem, adhuc sense conèixer-la. Ni la dicció, ni el gest, ni el moure's, no son les d'una actriu de primera fila. Els alts i baixos de veu de que's val continuament, son d'un efecte desagradable. I aquella cantarella...

El senyor Somera digué bastant bè, però ens va semblar que li mancaven forces per una obra de tan de pulmó. Soledad Domínguez declama bè. El senyor Sepúlveda ben entonat. El senyor Morcillo produí excel·lent impressió.

Els demés, compliren amb tot interès llur missió.

DOS EN UNA

Després de *La razón de los demás*, que'ns donà a conèixer la Maria Palou, la Matilde Moreno ens ha permès conèixer una nova comèdia de Pirandello, *Dos en una*, traduïda al castellà pel Sr. Gómez Hidalgo, el notable escriptor que acapdilla la companyia de Matilde Moreno.

Fins ara, amb en Pirandello hem anat de major a menor. Coneixérem primer *El goig d'ésser honrat* i *El barrret de cascabels*, i les que hem conegut després no'ns han plagut de bon troç tant. És qüestió de la moda, que sol ésser sempre passatgera, o és que realment les primeres eren superiors a les últimes?

Dos en una acusa la mateixa traça piredaliana en la construcció. Decididament, reconeixem que en saber fer comèdies, es de lo més perfecte que coneixem. Son plantejades i resoltes sempre en temps ràpit; l'acció no es difuma mai, no's dilueix en episodis; l'acció central domina sempre als personatges i aquests son sempre encaixats perfectament a l'acció.

Si no fos aquesta traça, aquesta insuperable habilitat de comediògraf, les comèdies de Pirandello pecarien de convencionals. Están sempre basades en aconteixements extraordinaris, els personatges son creacions rebuscades, usen un llenguatge depurat, i's mouen en un món irreal. Aquí rau, precisament el tò de novitat d'aquestes comèdies. I el més xocant es que essent en elles tot extraordinari, gairebé absurd, per la seva sòlida construcció, per la vivesa del diàleg, per la seva acció ràpida, s'emporten l'anim del espectador i arriben a produir una sensació de realitat. Es una fascinació dominadora, que'ns aparta del món exterior, per tancarnos en el món contingut en la comèdia.

Es, no obstant, una suggestió passatgera. Si es reflexiona després, un cop lliures de la fascinació del comediògraf, veiem que'ls tipus piredalianos no tenen encaix possible en la vida corrent. En *Dos en una* es on s'acusa més aquest efecte. Ens expliquem la tragèdia interior d'aquella mare, desitjant estar a prop del fill de Roma i de la filla de Florència. El que no resulta tan clar és la seva conducta, segons estigui al costat de l'un o de l'altre. També ens costa d'explicar-nos la conducta del marit, veement, apassionat, bulliciós, i que accepta resignadament la posició falsa que li han deparat les circumstàncies. Tampoc ens expliquem, a no mitjançar la necessitat de l'autor, la fugida del fill darrera del pare desconegut abandonant una mare amantíssima. Aquesta fugida no l'explica ni l'antipatia, lleugerament insinuada, entre'l fill i'l pare circumstancial.

Repetim, així i tot, que les comèdies de Pirandello están situades en un pla tan elevat, que resulten de les més atractives i apassionadores del teatre modern. Es teatre dels nostres dies, pero probablement només dels nostres dies.

Els artistes estigueren un xic més encaixats. El senyor de la Somera ens convencé molt més que el dia anterior. L'obra s'adaptava més a les seves qualitats.

No podem dir el mateix de la senyora Moreno, a qui notarem les mateixes deficiències de dicció i de moviment. El Sr. Castillo, en el paper de Manuel estigué tota la comèdia en un tò de veu massa pujat, resultant aquest tò un xic antipàtic.

Molt discrets la senyora Domínguez i el Sr. Chacón, així com tots els demés elements que contribuïren a l'èxit de la comèdia.

LA VENA DE ORO

Es una comèdia italiana de G. Zorzi, traduïda per Gómez Hidalgo, i estrenada per primera vegada a Espanya en el Teatre Bartrina, per la Companyia de Matilde Moreno.

La vena de oro es una comèdia molt del·liciosa, molt fina i agradable. Escrita en un to intel·lectual molt elevat, produeix una viva simpatia a les primeres escenas, i s'escolla tota amb complacent atenció.

La comtesa de Usberti veu transcórrer la seva infància entre una mare frívola i un pare entregat a l'especulació científica. La primera per a poguer

gaudir de major llibertat, el segon per oblit, entreguen la filla a l'educació aliena, i als setze anys la casen amb un home a qui no estima, amb qui no congenia i que l'abandona als cinc mesos de matrimoni. La comtesa veu la seva vida destruïda. Sort, no obstant, que en les entranyes porta el germen d'una nova vida: un fill. I concentrant totes les seves afeccions en aquest fill, en pujar-lo, en educar-lo, passen vint anys com un paréntesi ràpid de la seva vida.

El poeta Manfredi, amic de Conrado, fill de la comtesa, va a casa d'aquesta, i amb el seu parlar noble, veement, apassionat per les seves creacions artístiques i per les troballes arqueològiques, desperta un ressò de simpatia en el cor de la comtesa, i els dos aviat alimenten secretament un sentiment d'amor. El fill, que arriba a donar-se'n compte, deix esclatar la seva mal continguda protesta, la protesta del fill que s'horroritza de que la seva mare pugui sentir la força de les lleis maternals, el mateix que si fos una qualsevol altre dona.

Manfredi i la comtesa s'han de separar per força, per sempre. Pero aquesta separació serà fatal per a la comtesa, que s'anirà decandint al ensorrar-se les seves il·lusions. Res no la guarirà, ni viatges, ni distraccions, i'l fill es desespera, perquè vol salvar la la seva mare.

El doctor Albani suggerirà a Conrado el mal que ha fet, inconscienment, al separar a Manfredi de la seva mare. I sobreposant l'amor filial a l'indignació que li produeix el fet de que la seva mare estimi, Conrado, pera salvar-la, enviarà a cercar a Manfredi, qui tornarà a visitar la casa assiduament, i'l cor de la comtesa s'omplirà de nova esperança.

Aquesta es la trama sobre la qual està construïda la comèdia, molt ben construïda, molt delicada, d'acció lenta, de llenguatge noble i elevat, com pertoca a la gerarquia dels personatges que la viuen. El que hi desentona un poc és el personatge d'Amèlia, molt ben jugat per Soledad Domínguez, no perquè ens escandalitzi la seva desinvoltura, sino perquè sona com una nota dissonant en l'harmonia sinfonia del conjunt de l'obra.

En aquesta obra, els artistes agradaren més.

La senyora Moreno s'ha fet una escola que potser trobarà admiradors en altres públics. Aquí, al nostre públic, no ha agradat. Així no priva, però, que reconegui que posa totes les seves facultats en el treball que realitza.

Repetim que en conjunt estiguren tots força bé, destacant-se, d'entre tots, el senyor Morcillo.

EL ENTIERRO DE ZAFRA

La Companyia Moreno es despedí del públic del Bartrina amb l'estrena de *El entierro de Zafra* de Abati i Lucio.

Els autors en diuen comèdia, pero jo'm penso que és un disbarat teatral. Els programes deien que a Madrid, la mateixa Companyia, havia mantingut aquesta obra en el cartell més d'un centenar de nits.

Potser si que a Madrid resulta una obra d'ambient, i que'ls agradà; pero aquí, francament, no'ls hi alabem el gust. Amb una sola representació n'hem tingut prou i massa per avorrir-nos. Es un teatre, aquest, sense cap valor artística, que tot es basa en situacions astrafalàries per a fer riure. *El entierro de Zafra* ho logra algun cop, pero es un riure forsat, de pallassada de circ.

Els actores ho feren bé.

A. MARTI BAIGES